

Jelte Olthof

Hoog van de Toren

Weg met het 'historische' cynisme

In onderstaande Hoog van de Toren keert redactielid Jelte Olthof zich tegen de cynische houding die de huidige bijdrage van historici aan het maatschappelijk debat kenmerkt.

Iedereen die geschiedenis studeert ziet zich vroeg of laat geconfronteerd met de vraag welke lessen we kunnen trekken uit het verleden. Reeds als student wordt je door je omgeving aangesproken op de bruikbaarheid van historische kennis, maar ook als professional, zo stel ik me voor, blijft het noodzakelijk om de meerwaarde van een studie Geschiedenis aan je collega's uit te leggen. De enige club die je deze vraag nooit voor de voeten zal werpen zijn historici zelf, want in de academische wereld wordt het nut en de noodzaak van de bestudering van geschiedenis vaak als bekend verondersteld. Het vragen naar de relevantie van historisch onderzoek wordt in zekere zin zelfs gezien als vloeken in de kerk. Geschiedenis is toch een interessant vak? Je hebt er immers zelf voor gekozen om het te gaan studeren en dus zou het belang ervan je duidelijk moeten zijn. Dit is vanzelfsprekend waar: iedere historicus moet voor zichzelf uitmaken waarom de bestudering van de geschiedenis zin heeft. Toch kan in mijn ogen niet alleen worden volstaan met het argument van curiositeit. Natuurlijk is geschiedenis interessant – fascinerend zelfs, zou ik willen zeggen – maar maakt dit de professionele bestudering ervan noodzakelijk? Wat is, met andere woorden, het bestaansrecht van een wetenschap als geschiedenis, wanneer de beoefenaars zelf ervoor terugschrikken om de relevantie ervan onder woorden te brengen. Heeft geschiedenis dan wel nut?

De vraag naar zingeving van de geschiedenis is alles behalve nieuw. Al in de eerste helft van de negentiende eeuw vonden de historici het antwoord hierop in het unieke, eigen karakter dat elke historische periode volgens hen kenmerkte. Bekend is het Rankes adagium: 'jede Epoche ist unmittelbar zu Gott', maar in feite is dit maar de helft van het verhaal. Gewapend met een goed begrip van dit eigen karakter van de geschiedenis

kon de historicus volgens Ranke niet alleen zinvolle uitspraken doen over het verleden, maar ook verduidelijken hoe het politieke handelen in de toekomst in overeenstemming met dit karakter vormgegeven moest worden. Dit constructieve aspect van ons vakgebeid is, zoals professor Ankersmit al betreunde, de laatste decennia sterk onder vuur komen te liggen.¹ Geschiedenis heeft voor veel historici haar maatschappelijke relevantie verloren en praktische toepassing ervan, zoals in de Nederlandse canon, wordt binnen de academische wereld meteen afgedaan als 'nationalistisch' en 'incorrect'. Historici buitelen tegenwoordig over elkaar heen om het particuliere, en daarom volgens hen zinloze, karakter van historische kennis te benadrukken. Volgens Maarten van Rossem, ongekroonde keizer van deze club, is geschiedenis: 'een tamelijk nutteloze en irrationale bezigheid, te vergelijken met postzegels verzamelen.' Het nut van deze bezigheid kan volgens Van Rossem worden gereduceerd tot het feit, dat: 'het wel handig als je wat weet over het verleden van je overbuurman, bijvoorbeeld waarom hij de klootzak is geworden die hij nu is. Dan kun je nog enige sympathie voor 'm opbrengen, voordat je 'm op z'n bek rost.'²

Als dit het beeld is dat professionele historici van ons vakgebeid verspreiden, vraag ik me af of we ons intussen niet ernstig zorgen moeten maken over het aanzien van geschiedenis binnen de samenleving. Zelfs als deze groep een minderheidsstandpunt vertegenwoordigt, moeten we niet vergeten dat historici als Van Rossem een grote publieke bekendheid genieten. Voor hem lijkt de geschiedenis niets meer dan een excuus om in goed bekeken praatprogramma's op hooghartige toon alles en iedereen belachelijk te maken, maar dit cynisme is dodelijk voor de geloofwaardigheid van historici bij de buitenwacht. In mijn ogen zou niet alleen de kritische functie, maar ook de constructieve bijdrage van geschiedenis centraal moeten staan in het publieke debat. Een halve eeuw postmoderne cultuurkritiek heeft ons wellicht wat blind gemaakt voor deze maatschappelijke taak, maar het wordt tijd dat we de hand uit eigen boezem halen om deze, gelijk de muze Kleio, naar de wereld uit te reiken. Want dat is wat historici van oudsher doen: het heden verklaren en verduidelijken aan

1 Frank Ankersmit, 'Analytische politieke geschiedenis', in: Gerrit Voerman en Dirk Jan Wolffram eds., *Kossmann instituut. Benaderingen van de geschiedenis van de politiek* (Groningen 2006) 61.

2 [http://www.politiek-digitaal.nl/nieuwedemocratie/maarten_van_rossem_boeken-week_nederland_angstpsychose geraadpleegd op 25 oktober 2007](http://www.politiek-digitaal.nl/nieuwedemocratie/maarten_van_rossem_boeken-week_nederland_angstpsychose_geraadpleegd_op_25_oktober_2007).

de hand van kennis van het verleden.³ Hierin speelt het geven van kritiek een belangrijke rol, maar we moeten er voor waken dat dit niet ontaardt in wereldvreemd cynisme. De wetenschap van geschiedenis moet niet verworden tot een Bastille, maar juist tot een Bastion.

3 Zelfs Van Rossem lijkt dat te onderkennen in zijn *Heeft geschiedenis nut?* (Utrecht 2003) 13.

BOEKHANDEL GODERT WALTER

**Duitse boeken
voor
Duitse prijzen,
en snel
leverbaar.**

Op onze website
www.godertwalter.nl
kunt u de nieuwste Groningana-
uitgaven zien en bestellen;
ook heeft u toegang tot grote
bestanden van leverbare Duitse
en Nederlandse boeken.

Architectuur

Het grootste assortiment architectuur- en stedenbouwboeken in het noorden

Literatuur

Nederlands, Engels, Duits

Kunst

O.a. De Ploeg, fotografie en boekgeschiedenis

Groningana Geschiedenis Judaïca

Oude Ebbingestraat 53

9712 HC Groningen

T: 050-312 25 23

E: info@godertwalter.nl

www.godertwalter.nl

